

לדור ולדורות

מרכז מורשת הרב נסים
הראשון לציון הרב הראשי לישראל

רח' זבוטינסקי 44 י-ם ע.ר. 7-491-002-58 טלפקס: 02-5637524
יוצא לאור בסיוע המשרד לשרותי דת

שני פנים לנרות חנוכה

קושיות וסתירות פנימיות רבות מרכיבות את חג החנוכה:

1. נס פך השמן אינו נזכר בתפילה, מדוע?
2. על השאלה בתלמוד "מאי חנוכה" מפרש רש"י: על איזה נס קבועה? משמע שהיו כמה נסים, מה הם?
3. כל המועדים המוזכרים בגילת תענית בטלו, פרט לחנוכה ופורים, מדוע?
4. לשם מה הוצרכו כלל לנס, והרי "טומאה הותרה בציבור"?
5. כיצד נהגו עם המנחות הרי גם שם היה צריך לשמן?
6. מדוע חוגגים את חנוכה אחד וא"כ הנס לא היה

שמונה ימים, והרי היה שמן בפך ליום אלא שבעה ימים בלבד?

בחנוכה: ניצחון צבאי על היוונים ונס המקדש. לכן בצדק שואל רש"י על הניצחון?

הבית. לאחר החורבן נקטפו מאתנו היום ניצחון שתוצאותיו נעלמו כבר. ישראל במלחמותיו במשך הדורות. אין להם משמעות אקטואלית.

ניצחון צבאי או מדיני בלבד, הרי לא

הבעיה הבטחונית או המדינית הייתה העילה למרידתו של מתתיהו, העילה העיקרית הייתה: קיום התורה, המאבק בין היהדות לבין ההנילזם היה בעיקרו מאבק תרבותי אלא שהשלטון היווני השתמש בכוחו כדי לקדם את מטרותיו הרעיוני ותהיה צורך להילחם ולהקים מלכות יהודית כדי להבטיח את חירותה הרוחנית של תורת ישראל נצחון זה הוא אקטואלי עד היום נצחונה של תורת ישראל על תרבויות הניכר שניסו להטמיעה הוא ניצחון על זמני, היה צורך להדגיש מוטיב זה שלא תוחלף המטרה באמצעי, שלא יתפרש הדבר שלא כהלכה, שכאילו יש לניצחון הצבאי ולשלטון המדיני הישראלי ערך עליון עצמי מעל לערך התורני.

התשובה לכך ניתנה על ידי נס המנורה, המנורה מסמלת מתחילת בית שני את יהדות התורה, הארון נגנו בסוף ימי בית ראשון, המנורה הפכה להיות סמל לאומי, הארון מסמל את השראת הנבואה בישראל, המנורה את לימוד התורה, השמן והנר הם סמל ההתמדה והשקידה, סמל אור החכמה מעל חשכת הבערות והסכלות, בבית שני החלה לעלות בעיקר קרנה של התורה שבע"פ, וסמכותם של החכמים פרי החכמה התורנית האנושית, בהעלאת הנרות הנס לא היה נחוץ מבחינה הלכתית, הוא היה נחוץ מבחינה

עלון לחודש כסלו

- שני פנים לנרות חנוכה
- ניצחון צה"ל כמו בימי החשמונאים
- לקראת העשור השני
- הספד על הרב פרנק

רעיונית להדגיש את עיקר מהותו של הניצחון, שלא יתפרש שלא כהלכה. לכן במנחות לא היה צורך בנס, שם השתמשו בשמן טמא, כדין טומאה שהותרה בציבור. אין כאן שני נסים יש כאן שני פנים של מאורע אחד, שאחד עיקרי והשני טפל לו. ניצחון ישראל על יון היה כפול, בחומר וברוח, אלא שהתוכן הרוחני הוא בעל המשמעות העיקרית, כשהמסגרת החיצונית משמשת לו כאמצעי, לחכן התפילה אינה מזכירה במפורש את נס פך השמן, היא אומרת יתירה מזאת: "מסרת גיבורים ביד חלשים, רבים ביד מעטים, טמאים ביד טהורים ורשעים ביד צדיקים וזדים ביד עוסקי תורתך", וכן פותחת התפילה בהגדרת מהותו של המאבק "כשעמדה מלכת יון הרשעה להשכיחם תורתך" ולבסוף: "פינו את היכלך וטהרו את. מקדשך". התפילה לא מצטמצמת בתיאור מאורע פרטי של פך השמן אלא במהפך הרוחני הכללי שנס פך השמן רק בא להעיד עליו. לכן חוגגים אנו שמונה ימים, יום אחד כנגד הניצחון, שהיה הכרחי כאמצעי ושבעה ימים כנגד נס פך השמן, אך כל החג מהווה יחידה אחת, אין כאן שני דברים נפרדים. שניהם קשורים זה בזה כשלהבת בנר, גבורת הגוף וגבורת הרוח, התלכדו יחד לאבוקה אחת כשהרוח היא העיקרית היא התכלית.. ולכן גם כשמלכות בית חשמונאי הפכה את האמצעי לתכלית והחלה להתפורר, גם כשעקבות ההתפוררות בא החורבן וכל ההישגים הצבאיים והמדיניים נתבטלו, ערכו הרוחני של החג, ניצחון הטהרה על הטומאה, ניצחון האור על החושך, נשאר לדורי דורות.

לאור נרות החשמונאים, הנוצצים בחשיכה, מפלסים אנו את דרכינו דרכו המיוחדת של עם ישראל, כנגד כל רוחות הזלעפות, העלטה והמגור מסביב, עד ימינו אנו.

הרב יעקב אריאל, בתוך: הרב יהודה שביב (עורך), חזון למועד עמ' 404-403

הרב נסים מבקר באחת ממפקדות צה"ל לאחר מלחמת סיני, תשי"ז

כמו בימי החשמונאים הכה צה"ל את אויבינו שקמו להשמידנו

אחי ואחיותי בני עמי,

עונג מיוחד הוא לי לבוא אליכם בדברי ברכה בימים שנעשו בהם נסים.

ימי החנוכה מסמלים בתולדות ישראל את שאיפתו של עמנו לחופש ולדרור, מתוך שלוה ביטחונית ומדינית כאחד. בכל דור ודור ביקשו אויבינו ושונאינו לטכס עצה לכלותינו: "אמרו לכו ונכחידם מגוי ולא יזכר שם ישראל עוד" (תהלים פג, ה). כשעמדה מלכות יוון הרשעה על ישראל, התאזרו בני ישראל חייל לעמוד על משמר נפשם ועל משמר תורתנו הקדושה. יצאו החשמונאים וטהרו את הארץ מעולה של מעצמה אדירה זרה. מעטים נצחו את הרבים, חלשים את הגיבורים, היפך מה שמחייב הטבע. מהו הנשק הסודי שהביא לנצחון זה?

מאז הפך ישראל לעם הכיר ביעודו: להיות עם סגולה, ע"י אמונה בה' בורא עולם, ע"י קיום המצוות ובדרך זו להיות מאור לעולם.

מתוך אמונה ודבקות ביעוד האלוהי, לחם עם ישראל. הוא ידע על מה ולמה הוא נלחם, לא מלחמה לשם מלחמה, אלא מלחמה לשם חיי רוח וחיי יצירה תקינים, וה' צבאות אלוקי ישראל היה עם עמנו, הראה לנו נסיו ונפלאותיו והושיענו.

וכאז כן עתה. לימי החנוכה שאנו חוגגים עתה יש משמעות מיוחדת. מאז נס חנוכה, עבר עמנו תהליך ארוך וממושך של חבלי גאולה, עד שבחסד ה' זכינו להחזרת השלטון העברי על חלק מארצנו הקדושה. אולם אויבינו הקרובים והרחוקים לא חדלו מלאים על הכחדת ישראל, חלילה.

באמונה בצור ישראל ובמשגבו, יצאו צבאות ישראל בימי החשמונאים להלום בקלגסי האויב, הביסוהו רדפוהו והכוחו עד חורמה. זכינו, וכונן ה' בעדי צבאנו, ובידו הביא תשועה על ישראל. עדים היינו להתחדשות נס הגבורה של עמנו רב ההדר והאמונה, ועלינו להיות ראויים לכך.

אחים יקרים,

אתם ראיתם את היד הגדולה אשר עשה ה' במצרים ע"י צבא ישראל, תנו לבכם והתעוררו לתשובה ולחיים חדשים. לכו בדרכי ה', קיימו מצוותיו ושמרו חוקיו.

והיה אם תשמרו לעשות אך הטוב והישר, עוד נהיה נכונים לקראת ימים גדולים וטובים שיביא ה' לנו. עוד נזכה ויקום בימינו ולעינינו חזון נביאי ישראל: "ושב יעקב ושקט ושאן ואין מחריד" (ירמיה ל, י).

בבא לציון גואל, משמיע שלום מבשר טוב, ואומר לציון מלך אלוהיך.

הרב יצחק נסים, לדור ולדורות: לאחדים בידך, עמ' שסט-שע

בהתקרב שנת ה-70 לתקומת ישראל

הננו מביאים את דבר הראשון לציון לקראת העשור השני היפה גם לימים אלה

עם הקמת המדינה היתה צפייתנו, כי בד בבד עם התקומה המדינית תבוא הגאולה הרוחנית, סבורים היינו כי הנה הגיעה שעתה של הבשורה הרוחנית-הדתית לבוא, שהרי ראינו במדינה התגשמותם של מאוויים דתיים, של תפילת דורות. עתה, בחלוף העשור הראשון לתקומה, בבואנו לעשות את חשבון נפשה של תקופה זו, כלום יכולים אנו להתברך ולאמר: הוגשמה צפייתנו? התשובה היא: לא ולא! לא רק שאין אנו יכולים לציין התקדמות כללית כלשהי בחיי הרוח, אלא היינו עדים לצערנו לירידה רוחנית-מוסרית, היינו עדים לזלזול במצוות שבין אדם למקום, ויתירה מזו – לזלזול מעורר דאגה במצוות שבין אדם

לחברו, שהן יסוד מוסד לחיי חברה מתוקנים. רוצים היינו לראות שבמדינתנו לומדים רובם ככולם של נערי ישראל את התורה, שעליה הורגנו ושבזכותה הגענו עד הלום – יודעים קנייניה וערכיה, ומעורים בנבכי היהדות ומורשתנו הלאומית, ולא זכינו לכך. ישנם עוד רבבות מילדי ישראל המתחנכים ללא תורה וללא מצוות – שנשללת מהם הזכות והאפשרות לדעת את צור מחצבתם, ואת האילן שממנו אנו שואבים ועליו אנו נשענים. ולא זו בלבד, מורגש הרצון מצד חוגים ידועים לצמצם את תחום השפעתה של ההלכה היהודית במדינה, עד כדי פגיעה בחופש ההוראה לפי ההלכה לאלה הרוצים לקיימה. בשטח המשפט הנוהג במדינה, עדיין תלויים אנו בזמורת זר, וחוקי ארצות נכר מיושנים ומנוגדים לרוח היהדות קובעים עדיין את אורחות חיינו. לא נעשו צעדים רציניים בכוון הנכון, ואף מורגש חוסר רצון, להחיות את המשפט העברי המקורי והנצחי ולהשתיתו כמשפט הנוהג והמחייב במדינה.

אולם יש בכל-זאת, תופעה מעניינת ומעודדת הנובעת אולי מעצם הקמת המדינה והתהוותה, והיא ההכרה שגמלה בלב רבים, שהאמונה העיוורת בתורות זרות ומוזרות ובאידיאולוגיות למיניהן אמונת שוא היתה. נתמוטטו ונתרועעו תורות השוא שאין בהן לא פרי ולא פרחים, ונתהווה חלל ריק, נוצרה ריקנות, התהייה רבה, והחלו חיפושי דרך למילוי תוכן לחיים ולקבלת פורקן רוחני. ראוי לציין, שקיימת נטייה אצל חלק מצבור זה להכיר ולדעת, כי אין דרך זולת השיבה אל המקורות, אל מקורות המים החיים שמהם שתתה ומצתה האומה לדורותיה. מורגשת היום פריחת ניצניה של התעוררות רוחנית מהבחינה הדתית, של כמיהה לערכים ולתוכן מסורתי לחיים, שאם תקבל את התמיכה הראויה עשויה ללב לב ולהביא שנוי ערכין חשוב בחיינו הרוחניים והחברתיים. הישג חשוב הוא העובדה כי בתי-המדרשות שבישראל הרחיבו גבולותיהם, חיזקו וחישלו כוחם, וקול התורה בוקע יום יום מפיותיהם של אלפי צעירים מישראל. זוהי קרן אור זורחת בחיינו והיא תקוותנו לעתיד.

לקראת העשור השני עלינו לייחל ולשקוד על האדרת חיי הרוח במדינה, ולקידום של ערכי התרבות. עלינו לחשל כוחנו ולהיחלץ חושים, לפעול ולעשות לביצור בניינה הרוחני של מדינתנו, ואז יש לקוות כי אותות ההתעוררות שנגלו יעמיקו ויכו שורשים, ותגדל ותרבה עצמאותנו הרוחנית והמוסרית.

הרב יצחק נסים, לדור ולדורות: מאמרים ונאומים, עמ קס-קסא.

עמוד ההוראה של דורנו

הספד על הרב צבי פסח פראנק זצ"ל

רבה הראשי של ירושלים

כ"א בכסלו תשכ"א

"תניא, כשחלה רבי אליעזר הגדול נכנסו רבי עקיבא וחבריו לבקרו. נטל שתי זרועותיו והניחן על לבו ואמר: אוי לכן שתי זרועות שהן כשני ספרי תורה שנגללים, הרבה תורה למדתי והרבה תורה לימדתי. אמרו לו: מנעל שעל גבי האמום מהו? אמר להם: טהור, ויצאה נשמתו בטהרה" (סנהדרין סח, א).

מופת הדור, סבא דמשפטים הגאון הגדול רבי צבי פסח פראנק שהסתלק מאתנו, אצר בקרבו כל כלי חמדה. התלמודים היו חרותים על לוח לבו, הם ומפרשיהם וגם מדרש ואגדה ופוסקים ראשונים ואחרונים, והיו שתי זרועותיו כשני ספרי תורה להשיב לכל שואל.

פרשת חייו הארוכה היא מסכת מופלאה של לימוד תורה וצלילה לתהום נבכיה, ושל הוראה לישראל, עד שהיה לעמוד ההוראה בדורנו. הרבה תורה למד והרבה תורה לימד. והנה נגללים היום ספרי התורה, ואותה מסכת גדולה נסגרת ואין לנו תמורתו. הוא הקדיש את חייו לתורה ולתעודה, עד יומו האחרון לא משה תורה מפיו ובטהרה הוציא נשמתו. יומיים לפני פטירתו ביקרנו, חברי במועצת הרבנות הראשית ואני,

בביתו ושמענו מפיו חידושי תורה, והשתאינו מצלילות דעתו ומשקידתו העצומה,

חזקיהו המלך אמר: "יום צרה ותוכחה ונאצה היום הזה" (מלכים ב' יט, ג). כן הוא היום הזה, הוסרה המצנפת והורמה העטרה. אביר הרועים, שעיני ישראל היו נשואות אליו להשיב ולהורות, נלקח מאתנו. לא נוכל בעוד הנפטר מונח לפנינו לסכם ולהעריך את המורשה ההלכתית הגדולה שהניח אחריו. בעיות קשות וחמורות עמדו בדור זה, שאלות בהלכה שהיתה דרושה סמכות גדולה להתרתן. זכה דורנו שהיתה סמכות כזאת בתוכו, אשר נטלה על עצמה לפסוק בהן. נזכיר כאן במיוחד את העמל הגדול שהשקיע להתיר בנות ישראל מכבלי עיגונן. ביתו היה בית ועד פתוח בפני כל אדם מישראל בכל שעה, ועשה לילות כימים להיענות לכל שואל להתיר ספקות ולהורות הלכה למעשה.

"הצבי ישראל על במותיך חלל איך נפלו גבורים" (שמואל ב' א, יט) – רבי חנינא ורבי יונתן תרוויהון אמרין: מכאן שהצדיקים קרויין "כלי מלחמה", שנאמר שם: "איך נפלו גבורים ויאבדו כלי מלחמה" (ילקוט שמעוני שמואל ב' רמז קמא).

ויאבדו כלי מלחמה" (ילקוט שמעוני שמואל ב' רמז קמא).

רבנו היה איש מלחמה, היה כלי מלחמה. הוא לחם בעוז מלחמתה של תורה, כל אימת שנראתה פרצה, אוזניו היו קשובות לשמוע, והשמיע קולו ברמה נגד פורצים ומהרסים, ולא חת מפני כל. הוא היה ממחולליה וממכונניה של הרבנות הראשית לישראל, ובהיותו חבר במוסדותיה רומם את קרנה וחזק את מעמדה. גדולה היתה השפעתו על רבני ישראל ועל הנאמנים לדבר השם. קשתו לא שבה אחור, ועד ימיו האחרונים התריע בעוז על פרצות. אחד המסמכים האחרונים שיצאו מתחת ידו, שהוא גולת הכותרת של ימיו האחרונים, היה מכתבו אל רבני ישראל, וקריאתו לעמוד על משמר המוסד העליון של רבני ישראל, להסיר נגיעות פרטיות ולחוס על כבוד התורה המתחלל.

פרטיות ולחוס על כבוד התורה המתחלל.

גדולה האבידה ואין לה תמורה. הלך לעולמו אחד מארזי התורה בדורות האחרונים, שהבהיקו באור תורתם על בית ישראל. בית ישראל שכל את מורה ההוראה הגדול, וירושלים את תפארתה. שמו של רבינו ייחקק לזיכרון עולם בין גדולי הדורות האחרונים.

ווי על האי שופרא דבלי בארעא.

תנצב"ה

הרב יצחק נסים, לדור ולדורות: מאמרים ונאומים, עמ תטו-תטז.

הרב נסים ועמיתו, הרב א"י אונטרמן, בבית נשיא המדינה, זלמן שזר

מהנעשה ב'מרכז מורשת הרב נסים'

לאחר עבודה רבה ומאומצת, יצא לאור זה עתה ספר חדש נוסף: **אוצר הגאונים החדש: מסכת בבא בתרא**.
 העורכים: פרופ' ירחמיאל ברודי, ד"ר כרמיאל כהן וד"ר צבי שטמפפר.
 קיבוץ כל תורת הגאונים על המסכת. מקורות מדפוסים ומכתבי יד לפי סדר התלמוד.
 ספר חשוב זה, שבוודאי יביא תועלת רבה ללומדי מסכת זו, מצטרף לספרים הייחודים שה'מרכז' הוציא לאור.

את הספר ניתן לרכוש ב'מרכז מורשת הרב נסים', רח' ז'בוטינסקי 44, טל-פקס: 02-5637524

